

EGY NAGYKORÚVÁ ÉRETT TÖRTÉNET – A PÉCSI HATÁRÓR TUDOMÁNYOS KÖZLEMÉNYEK TÖRTÉNETÉRŐL

Aki ma Magyarországon tudományos igénnyel rendőrséggel, rendészettel, rendészetelmélettel, határvédelemmel vagy éppen migrációval foglalkozik, annak nem ismeretlen az évente Szent László napjához kötődő, pécsi rendészeti konferencia, illetve a Pécsi Határőr Tudományos Közlemények. Ma már bátran mondhatjuk, hogy a konferencia napja „esemény”, és egyben egy olyan találkozási pont – pontosabban az évek során azzá vált –, ahol az előbbieken említett témák kutatói, gyakorlói, illetve az érdeklődők találkozhatnak, és eszmét cserélhetnek egymással.

Talán a konferencia- és tanulmánykötet sorozattal kapcsolatban az első kérdés, amely sokakban megfogalmazódik, hogy miért éppen Pécsset? A kérdés adekvátnak mondható, hiszen Magyarországon sajnos szinte az élet minden területére jellemző, hogy erősen főváros centrikus. Pécsről sok minden elmondható: megyeszékhely, nagyváros, egyetemváros, püspöki székhely, ahol 2007-ig határőr igazgatóság is működött. Az okot azonban sokkal inkább néhány lelkes – vagy esetleg mások által fellelkesített – személyben kell keresnünk. Nélkülük sem az első konferencia, sem pedig az első kötet nem születhetett volna meg. Három egykori határőr, Zámbo Péter, Gaál Gyula² és Hautzinger Zoltán önzetlen és lelkiismeretes szervezőmunkája, és alkalomadtán „rámenőssége” nélkül, ma nagy valószínűséggel nem beszélhetnénk a Szakcsoport komoly, és sok szempontból unikális tudományos és tudományos szervező munkájáról, valamint eredményeiről.

Ugorjunk vissza pár évet az időben! A magyarországi rendszerváltozás időszakában, 1990-ben létrejött a Magyar Hadtudományi Társaság, amelynek keretein belül 1991-től Határrendész, majd Határőr Szakosztály működött. Ennek Pécsi Szakcsoportja 2000-ben alakult meg, nyolc aktív és lelkes taggal. 2003-ban a Szakcsoport egy önálló kiadványban mutatta be nemcsak saját magát, hanem az akkor még létező Pécsi Határőr Igazgatóságot is.

A Szakcsoport tudományos tevékenységének gerince, és egyben legismertebb tevékenysége az immár évente megrendezett Szent László napi tudományos konferencia.³ Az első szimpóziumot még 2001. június 26-án rendezték meg – ekkor még a Határőrség Napja alkalmából –, közel egy tucatnyi előadóval. A tanácskozás címe és témája (*A határellenőrzés múltja, jelene és jövője*) még erősen és célirányosan a Határőrség feladatrendszeréhez kapcsolódott, de ugyanakkor mégis tág teret adott az előadóknak a

¹ A szerző történész-főlevéltáros, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár főosztályvezető-helyettese.

² A szakcsoport működéséről, illetve a konferencia történetéről lásd: Gaál Gyula: A határellenőrzéstől a rendészettudományig. In: Boda József – Felkai László – Patyi András (szerk.): Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 189-201. o.

³ Jelen tanulmány értelemszerűen rendszeresen utal a pécsi konferenciára, de elemzésében és sorrendiségében a Pécsi Határőr Tudományos Közleményekben közöltek szerint tárgyalja a tanulmányokat. Azonban ez a sorrend nem feltétlenül azonos az adott évi konferencia programjában meghirdetettel. Ez természetesen a szervezői és szerkesztői szabadságba teljes mértékben belefér.

témaválasztáshoz. Érdeemes megjegyezni, hogy az előadók között találjuk a Pécsi Tudományegyetem akkori rektorát, Tóth József professzort is. A földrajztudós, aki számos geográfiai és urbanisztikai kérdéssel foglalkozott tudományos pályafutása során, már ekkor az ország- és államhatárokról tartott előadást. Szintén fontos megjegyezni, hogy a helyi sajtó egyik prominense (Mokos Tibor) éppúgy előadó volt, mint Hubertus Grützner nyugállományú német határőr tábornok. Ugyanakkor tény, és ez semmit nem von le a konferencia értékéből, hogy az előadóknak eme első köre jellemzően a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karáról, illetve a helyi rendőr-, valamint határőrtestekből állt össze. Az előadások írásos és szerkesztett változatai ekkor a Határőrségi Tanulmányok című periodika különszámában jelentek meg.

Az első konferencia szakmai tapasztalatai mellett megfogalmazódott az a gondolat is, hogy a tudományos eszmecserét folytatni kell. Hiszen a Határőrség, illetve a határőrök a rendvédelem számos területén jelen vannak, és igen sokrétű feladatot látnak el. A magyar és nemzetközi események és változások pedig minden évben új problémákat, megoldandó feladatokat vetettek fel. Ezek megoldása során egyrészt felhalmozódott, illetve kialakult egyfajta gyakorlati tapasztalat, másrészt megjelent az igény az egyes problémák, kérdések elvi-elméleti, ha úgy tetszik tudományos szintű elemzésére. Az idő igazolta valamennyi felvetést és igényt: hiszen az évente megrendezett konferenciák izgalmas témákat tárgyaltak, a megjelent tanulmányok pedig ma már komoly referenciapontoknak számítanak a rendészeti kérdésekkel foglalkozó szakemberek számára.

A következő esztendőben (2002-ben) megrendezett konferencia anyaga már a Pécsi Határőr Tudományos Közlemények című periodikában látott napvilágot. A konferencia témája, illetve a kötet a „*Határőrség és rendészet*” címet viselte. A szervezők tehát a „határőr vonalat” vitték tovább, illetve a Határőrség jövőbeni szerepét és viszonyrendszerét vizsgálták és elemezték. Teljesen logikusnak mondható választás volt az is, hogy a határőrségnek a rendészettel és a rendészettudománnyal való kapcsolatát vegyék górcső alá. S bár „csak” a második konferenciáról (és az első Pécsi Határőr Tudományos Közleményekről) beszélhettünk 2002-ben, de már ekkor komoly módszertani és definíciós felvetések, sőt viták zajlottak le mind élőszóban a konferencián, mind pedig a Közlemények lapjain. Több szerző⁴ is körüljárta a rendvédelem és a rendészet fogalomkörét (Beregnyei József, Ivancsics Imre, Parádi József, Virányi Gergely), értelmezve az egyes fogalmak egymáshoz, vagy akár a honvédelem fogalmi apparátusához való viszonyát. A kötetben számos tanulmány foglalkozik az akkor még Magyarország előtt álló Európai Unió és NATO csatlakozás releváns kérdéseivel, köztük a Határőrség jövőjével is. A nemzetközi kapcsolatok elemzése mellett már ekkor külön tanulmányt szenteltek az illegális migráció és az embercsempészet kérdéskörének (Gaál Gyula, Ritecz György). A tanulmányok közül több is a Határőrség konkrét tevékenységéhez kapcsolódó kérdésekkel, feladatokkal, és azok jogszabályi hátterével foglalkozik. Érdeemes megjegyezni, hogy már ebben a kötetben is olvashattunk olyan speciális problémáról, minthogy mi a szerepe és feladata a Határőrségnek a természetvédelmi szabálysértések ügyében. Bár a kötetben csak egy tanulmány szól a Határőrség jövőbeli állományáról (Spaller Endre), de mindenesetre már ekkor rámutatott arra a szerző, hogy a modern, és folyamatosan átalakuló világunkban az érettségiző fiatalok pályaválasztási motivációja teljesen más, mint amilyen azoké volt, akik

⁴ Nem a tiszteletlenség az oka, hogy az egyes számok esetén csupán néhány szerzőt említek név szerint, de tekintettel arra, hogy a Közleményeknek több mint ötszáz szerzője volt az elmúlt több mint másfél évtizedben, valamint hogy az egyes számok az interneten is elérhetőek, nem lett volna vállalható ezen tanulmány keretében mindenkit megemlíteni. A válogatás ilyen értelemben önkényes, elsődleges célja a figyelem felhívása volt.

10, 20 vagy netán 30 évvel azelőtt választották hivatásul a magyar határok védelmét. A kötet végén – nem először – néhány olyan résztvevő gondolatait és meglátásait olvashatjuk, akik ugyan nem voltak a konferencia előadói, „csupán” résztvevői, de az előadásokon elhangzottakat vagy továbbgondolva, esetleg azokkal vitatkozva értékes véleményt fogalmaztak meg, és ezeket írásba is foglalták.

Ha végignézzük az első Pécsi Határőr Tudományos Közlemények tartalomjegyzékét, akkor megállapíthatjuk, hogy a terítékre került problémák nem köthetőek csak és kizárólag Pécshez, vagy a déli határhoz. Így azok az ország bármely pontján – főleg határán – értelmezhetőek, vagy legalábbis továbbgondolásra érdemesek. De nem mondhatjuk azt sem, hogy a dolgozatok csak egy diszciplína mentén íródtak volna. Hiszen jogi, menedzsment, humánerőforrás-gazdálkodási, történelmi és módszertani megközelítésekkel egyaránt találkozhat a figyelmes Olvasó. De ha az előadók-szerzők listáját nézzük, akkor aktív és nyugalmazott határőr-tiszteket, rendőr-tiszteket, egyetemi oktatókat – köztük filozófust – is találunk. Vagyis már az első Pécsi Határőr Tudományos Közlemények egyik legfőbb tulajdonsága a sokszínűség, a különböző diszciplínák megjelenése, a különböző vélemények ütköztetése volt. Szerencsére, az elkövetkező majd másfél évtizedben ezt – a szerző szerint kifejezetten jó – felfogásukat a konferencia szervezői megtartották, s így értelemszerűen mind a konferencia, mind pedig a megjelent kötetek mindig rejtettek magukban izgalmas témákat, néha kicsit meghökkentő, de mindenképpen elgondolkoztató koncepciókat, teóriákat.

Nem volt kérdéses, hogy a Pécsi Szakcsoport 2003-ban is megrendezi az immár egyre inkább hagyománnyá váló Szent László napi konferenciáját. A szervezők a „*Határőrség szerepe a bűnmegelőzésben*” címet adták a 2003-as szimpóziumnak. A cím talán meglephette azokat, akik a határőrökkel csak és kizárólag az államhatárok átlépésekor, az úti okmányok ellenőrzésekor találkoztak. A szervezet komplex feladatköréhez ugyanis a bűnmegelőzés, és bizonyos esetekben a felderítés is hozzátartozott. Vagyis a témaválasztás jól beleillett abba a logikai láncba, miszerint a szervezők-szerkesztők a Határőrség különböző feladatait kívánták sorra venni, de úgy, hogy azt egy nagyobb rendészeti – rendészetelméleti témakörhöz is kapcsolják egyben. Maga a konferenciakötet két nagyobb egységre tagolódik. Az első általában foglalkozik a bűnnel és a bűn megelőzésével. Fontos itt is hangsúlyozni, hogy az előadások nem kizárólag jogi aspektusból közelítették meg ezt a roppant összetett problémakört, hanem az erkölcsfilozófiai, pszichológiai és teológiai szempontok mellett, külön tanulmány foglalkozott a hivatásos állományú rendőrökkel és határőrökkel, akik megtévedtek és bűnözőkké váltak. A bűnmegelőzés kapcsán a szerzők nem csak az egyes intézmények (Finszter Géza, Hegyaljai Mátyás) feladatait és felelősségét elemezték, hanem az egyén és társadalom viszonyát is, különösen a gyermek- és fiatalok bűnözés megelőzése érdekében (Deák Péter, Hornyák Szabolcs). A második egység foglalkozott kifejezetten a Határőrség feladatával a bűnmegelőzésben. A tanulmányok itt egyrészt történelmi kontextusba állították a Határőrség bűnmegelőzési feladatait (Ernyes Mihály, Fenyvesi Csaba). Másrészt számos olyan tanulmány született, amely a gyakorlati tapasztalatokat vette sorra, illetve bemutatta, hogy hol, milyen helyzetekben lehet a Határőrség bűnmegelőzési munkájára számítani. Fontos felhívni arra is a figyelmet, hogy külön tanulmányok foglalkoznak a Határőrség és a rendőrség, illetve a Határőrség és a polgárőrség együttműködésével a bűnmegelőzésben (Schmidt Henrik). A 2003-as konferenciára – szerencsére – visszatértek a külföldi előadók is, akik ha nem is feltétlenül a konferencia szűken vett témájáról, de magyar szempontból mindenképpen nagyon fontos horvát rendőrségről tartottak előadást. Aki nem volt jelen a konferencián, a kötetet olvasva

is megbizonyosodhat arról, hogy az előadásokat komoly eszmecsere, sőt vita követte. Ezt bizonyítja a kötet végén olvasható öt igen tartalmas hozzászólás is.

A 2004-es III. konferenciát egyértelműen meghatározta Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozása, amely természetesen nagymértékben kihatott a Határőrségre is.⁵ Ezt a konferencia címe is jelezte: „*Magyar határellenőrzés – európai biztonság*”, ami egyben arra is utalt, hogy Magyarország újból „végvár” lett, amelytől nagyban függ(ött) a kontinens, illetve az Európai Unió biztonsága. Önmagában tehát nem meglepő, hogy az előadások/cikkek jelentékeny része az EU, illetve a schengeni rendszerhez való csatlakozás elvi és gyakorlati kérdéseit járja körül, felvetve annak számos jogi és technikai aspektusát. Az előadók személyéből és beosztásából, de az előadásaik/tanulmányaik címéből is kitűnt, hogy a határvédelemben, illetve az ottani tapasztalatok leszűrésében, az adatok elemzésében a különböző titkosszolgálatok is részt vesznek, illetve közreműködnek. Nyilvánvaló volt ugyanakkor az is, hogy erről a tevékenységről – és ez az írásokon is érződik – nagyon óvatosan és meggondoltan lehet(ett) csak nyilatkozni (Katona Béla – Gyömbér László). Érdemes kiemelni, hogy a tanulmányok közül jó néhány történeti kontextusba helyezte a magyar határok védelmét, így adva képet arról, hogy milyen feladatokkal és veszélyekkel kell számolnunk a jövőben. Ugyanakkor egy ilyen nemzetközi téma kapcsán nem maradhattak el a külföldi előadók sem. A három előadás, illetve dolgozat, ha úgy tetszik, az EU oldaláról tárgyalt néhány kérdést, mint például a monitorozást, vagy a menekültek biztonsági szűrését és a menekültek védelmét szolgáló tevékenységet.

A 2005-ös, IV. konferencia és tanulmánykötet a „*Határőrség a minőség útján*” címet kapta. A cím – s ez is, ha úgy tetszik egyfajta hagyománnyá vált a konferenciasorozatban – több értelmezési síkkal bír, vagyis egy-egy szó kapcsán az előadók-szerzők fantáziája szabadon szárnyalhatott. Ugyanakkor a kötet kapcsán érdemes megjegyezni, hogy a tanulmányok jelentős része mintha folytatta volna az előző év témáját. Vagyis, hogy Magyarországnak a schengeni rendszerben és az akkori migrációs helyzetben milyen feladatokkal, kihívásokkal kell szembe néznie, és hogy ezekben hogyan teljesít a magyar határvédelmi rendszer. Így a Határőrség szakmai munkájáról (beleértve a technikai fejlesztéseket és a pszichikai felkészítést), annak eredményeiről és fejlesztéséről olvasható számos tanulmány. Mindezekkel együtt a korábbiakhoz képest újnak mondható, hogy a Határőrség helyét és szerepét immár az akkor hatályos magyar alkotmány tükrében értelmezték és elemezték a neves előadók (Finszter Géza, Tóth Judit). A harmadik nagyobb tematikai egység – újfent – a Határőrségnek a rendvédelemben betöltött szerepét és lehetőségeit vizsgálta. Az elméleti jellegű és a napi gyakorlatból merítő előadások nagyon jól kiegészítették egymást. Újfent elmondható, hogy a konferencia, illetve a kötet témája nemzetközileg is releváns, így a meghívott külföldi előadók tanulmányai nemcsak jó kiegészítései a magyar szerzők dolgozatainak, hanem egyfajta jövőképet is felvázoltak (Helga Reidel). A boszniai-hercegovinai határőrség fejlesztéséről szóló tanulmány megmutatta, hogy miként lehet segíteni a határvédelem és ellenőrzés megszervezését egy éppen hogy függetlenné vált, pár évvel korábban még háború sújtotta országban.

2006-ban immár az V. konferenciát rendezte meg a Szakcsoport. A korábbi, gyakran egymáshoz és/vagy egymásba kapcsolódó témákhoz képest a „*Fiatalok felkészítése a rendvédelemre*” tárgyú konferencia a rendvédelem kérdésének teljesen új aspektusát mutatta be a korábbiakhoz képest. A tanulmányok jórészt tapasztalatokon és különböző

⁵ Megjegyezzük, hogy ez évben megalakult Magyar Rendészettudományi Társaság, illetve annak pécsi szakcsoportja, amely innentől kezdve szintén aktív részese és támogatója a konferenciasorozatnak.

felméréseken alapultak. Sokat elárul, hogy az írások közül ugyanannyi foglalkozott a középfokú, mint a felsőfokú oktatással. Így a képzést, illetve a felmerülő problémákat, kérdéseket folyamatában, akár a képzés egészére nézve is lehet értelmezni és elemezni. Az általánosabb jellegű kérdéseket tárgyaló tanulmányok mellett (Deák Péter, Baranyi Mária, Szakács Gábor, Virányi Gergely), a fiatal kollégák továbbképzésével csak érintőlegesen foglalkoztak a szerzők.

Szintén 2006-ban jelent meg a Szakcsoport VI. kötete is, amely *„Határelőjárás a veszélyhelyzetek tükrében”* címet viselte. A kötet szerkesztői az első fejezetben általában elemezték korunk konfliktusait és veszélyhelyzeteit, majd a második részben már specifikusan a határokon előforduló – és nyilván sokak praxisában meg is történt – eseteket vettek górcső alá. A kötet végén a külföldi és a magyar hozzászólók összesen nyolc szerkesztett megjegyzése olvasható. Ez jól példázza egyrészt a megvitatott kérdés nemzetközi jellegét. Másrészt, hogy az értő és érdeklődő hallgatóság tagjai közül többeknek is olyan mértékadó, és sok esetben mértéktartó véleménye volt, vagy alakult ki, amelyeket érdemes volt írásba foglalni.

A 2007-es konferencia, illetve kötet kapcsán nem elcsépett azt írni és mondani, hogy a szervezők aktuális témát választottak: a *„Határőrség és rendőrség – az integrált rendvédelem”* címben. Önmagában már a cím is egy összetett problémakört sejtetett, amelyet az előadások, illetve a tanulmányok – szám szerint húsz – sokszínűsége meg is erősített. A kötet követi azt a kialakult rendszert, hogy az általánosabb, nagyobb témákat magukba foglaló fejezetből kiindulva (*„A rendvédelmi integráció elméleti kérdései”*) megy tovább a konkrétabb szakmai kérdések felé (*„A rendvédelmi integráció szakmai sajátosságai”*). Szintén immár visszatérő témakörnek mondhatjuk az oktatás, illetve a hivatásos állomány felkészítésével kapcsolatos írásokat (*„A rendvédelmi integráció humán természetű kérdései”*). A kötetben külön fejezetben olvashatjuk a külföldi résztvevők írásait – köztük többet eredeti nyelven, nem csak magyar fordításban. A kötet végén pedig a konferencián az előadásokhoz érdemben hozzászólók szerkesztett megjegyzéseit olvashatjuk.

A 2007-ben Pécs helyet adott egy másik rendészeti témájú konferenciának is, amely csupán egyetlen témát járt körül, nevezetesen az emberkereskedelmet (*„A közigazgatási szervek, önkormányzatok és a civil szervezetek együttműködésének lehetőségei az emberkereskedelem áldozatává válásának megelőzésében”*).⁶ Erről a témáról is sajnos elmondható, hogy örökzöld: 2007-ben éppúgy aktuális volt, mint ahogyan napjainkban is az. Az előadások jogi és rendészeti oldalról (például a szervezett bűnözés szerepéről az emberkereskedelemben) is megvilágították ezt a szomorú, de ugyanakkor nagyon fontos és aktuális témát. A tanulmányokban természetesen szó esett magukról az áldozatokról is, az ő kiszolgáltatottságukról, és a velük szemben elkövetett bűncselekményekről is. A mintegy tíz tanulmányból az egyik egy konkrét eseten, egy konkrét emberi tragédián keresztül mutatta be az emberkereskedelem embertelenségét, a jog és a hivatali rendszer buktatóit, a nyomozó munka nehézségeit, de kézzel fogható eredményeit is (Vígh Antal).

2008-ban a szervezők újfent nagyobb, komplexebb kérdéskör elemzését választották, amikor *„Rendészet és rendvédelem – kihívások a XXI. században”* címmel rendezték meg a soros tudományos szimpóziumot. Az összesen mintegy 25 magyarországi

⁶ Ennek hátterét az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium által kiírt pályázat, illetve az arra beérkezett anyagok adták.

és három külföldi előadót így három szekcióba osztották be („*Rendészet és rendvédelem – kihívások a XXI. században*”, „*Bűnügyi rendészet a XXI. században*” és „*Rendészet – Határrendészet – Határbiztonság*”). A szekciók közül az első mondható a leginkább multidiszciplinárisnak, hiszen az alkotmányjogi kérdésektől, a katonai rendészet problematikáján át a rendőri karriertervezésig találunk tanulmányokat a kötet első részében. A második rész büntetőjogi alapvetésekből kiindulva foglalkozik általános jogi kérdésekkel, de ezen túl érinti a nemzetközi informatikai bűncselekmények témakörét éppúgy, mint a magyarországi cigány/roma népesség kapcsolatát a bűnözéssel. Előbbi egyre jellemzőbb és így egyre többeket érint, míg az utóbbi egy kényes és létező probléma felvetése, amelynek „kibeszélése” több mint fontos lenne. A harmadik fejezet – tartva magukat a hagyományokhoz a szervezők-szerkesztők – a határrendészet és a Határország témája köré szerveződött. Talán érdemes megjegyezni, hogy a tanulmányok jelentős része kifejezetten nemzetközi kérdéseket és problémákat vetett fel. Ezek közül az állampolgárok legális és illegális mozgásával kapcsolatos kérdések kaptak különösen nagy hangsúlyt a konferencián, illetve a kiadott kötetben.

A 2009-es esztendő egy kisebb ok volt az ünneplésre, hiszen immár a 10. kötete jelent meg a Pécsi Határőr Tudományos Közleményeknek.⁷ A jubileuminak is mondható konferencia és kötet szerencsére nem valamiféle ismétlése volt a korábbi években elhangzott, vagy megjelent előadásoknak és cikkeknek. Ehelyett „*A rendészet kultúrája – kulturált rendészet*” címen újabb konferenciát rendeztek, amelynek eredménye egy újabb kötet lett, benne 45 szerző tollából származó 33 tanulmánnyal. Az igen sokrétű és sokszínű előadásokat a szerkesztők négy fejezetbe rendezték, ú. m.: *A kulturált rendészet aktuális kérdései; Rendészeti kultúra a múltban; A rendészeti kultúra humán aspektusai; Rendészeti kultúra határok nélkül*. Természetesen egy ilyen összefoglaló jellegű írásban nem vállalkozhatunk arra, hogy mind a 33 tanulmányról akárcsak egy rövid ismertetést is adunk. De annyi megjegyzést feltétlenül meg kell tennünk, hogy ezen a jubileumi konferencián és kötetben teljesedett ki talán először, vagy leginkább az a toposz, miszerint a rendészet egy igazi interdiszciplináris tudományág. Ha ugyanis végignézzük az előadásokat, akkor jogi, szociológiai, történelmi, intézménytörténeti megközelítésekkel egyaránt találkozhatunk.

A mából (vagyis 2017-ből) visszanezve különösen érdekesnek tűnik a 2010-es konferencia és kötet, amelyeknek címe és témája „*Quo vadis rendvédelem? Szabadságjogok, társadalmi kötelezettségek és a biztonság*”. A kötetben 28 szerzőtől olvashatunk tanulmányokat, amelyek nemcsak a kérdés múltját vagy magánbiztonsági aspektusait vették górcső alá. Mintegy 10 tanulmány „*a kor*” - vagyis a 21. század első évtizedének – aktuális rendvédelmi kérdéseit elemezte, amely kérdéskörbe a rendészeti stratégia kérdésein túl, a gazdasági bűncselekmények okozta kihívások, és a rendőri hazugságok (Janza Frigyes) is beletartoztak. Természetesen a határ- és idegenrendészet rendvédelmi kihívásai, és az arra adandó válaszok külön részt képeznek a tanulmányköteten belül. Milyen érdekes, hogy a tanulmányok között van olyan, amelyik az illegális migráció és a schengeni rendszer összefüggéseiről ír (Németh József), míg egy másik az illegális migráció nemzetbiztonsági kihívásait tárgyalja (Laufer Balázs).

A 2011-es XII. konferencia és kötet a „*Rendészeti kutatások – a rendvédelem fejlesztése*” témakört vizsgálta és elemezte, mintegy 35 tanulmány segítségével. Elmondható, hogy a szervezők, illetve a kötet szerkesztői megint „*valami újat*” hoztak.

⁷ A konferenciasorozatról, illetve a addig megjelent kötetekről elemző és visszatekintő jellel írt: Hautzinger Zoltán: Tíz kötet a rendészettudomány szolgálatában. Rendészeti Szemle 2010/2. 127-143. o.

Korábban a tudomány művelésének ez az aspektusa, vagyis, hogy a kutatások miként állnak, merre kell(ene) menniük, s hogy mindez hogyan hat a rendvédelem fejlesztésére még nem került napirendre. Ha kritikusak akarunk lenni, akkor azt is meg kell állapítanunk, hogy más műhelyekben is kissé mostohán kezelték ezt az elméletinek, megkockáztatom, sokak által csak „*okoskodásnak*” gondolt tematikát. A kötet – és természetesen a kapcsolódó konferencia is – bebizonyította, hogy mennyire nem így van. Túl a rendvédelem néhány aktuális kérdésének megtárgyalásán (11 tanulmány), további 11 szerző 10 tanulmánya foglalkozott „*A rendészeti kutatások dimenzióival*”, s ezen felül külön szekció/fejezetek vették górcső alá a magánbiztonságban és a migrációban szükséges kutatásokat, illetve vázolták a lehetséges irányokat, és adott esetben fogalmaztak meg és vetettek fel újabb szakmai kérdéseket.

2012-ben immár a XIII. pécsi konferenciára és kötetre készülhettek a szervezők és az érdeklődők. „*A biztonság rendészettudományi dimenziói – változások és hatások*” cím sokat sejtető volt. Pusztán az előadók (50 fő), illetve a megjelenő cikkek nagy száma (45 darab) pedig azt jelezte, hogy a téma és a felhívás sokak fantáziáját megmozgatta. A tanulmánykötetben négy nagyobb egységbe osztották a szerkesztők az írásos munkákat. Az első fejezet („*A rendészet biztonsági dimenziói*”) elsősorban az alapfogalmak – rendészet, biztonság – tisztázását, a magyar prioritásokat és rendszer leírását vállalta fel. Illendő megemlékezni Katona Géza nyugállományú rendőr dandártábornok „*A rendészettudomány terminológiája*” című tanulmányáról, az abban megfogalmazott tudományos megfontolásokról és célkitűzésekről, amelyek nagy része a mai napig aktuális. A második fejezet, a „*Veszélyek és hatások*” már a konkrét problémákat vette sorra, így a kyberbűnözéstől a különböző szélsőséges mozgalmak térnyeréséig olvashatunk tanulmányokat. „*A migrációs kutatási lehetőségei*” című rész túlmutat önmagán. Ugyanis a szerzők nem pusztán elméleti lehetőségeket villantottak fel, hanem konkrét kételyeiket és kétségeiket is megfogalmazták bizonyos uniós, vagy akár magyar szabályokkal és gyakorlattal szemben, valamint leírták saját, az „életből” merített tapasztalataikat is. Az utolsó fejezet, „*A biztonság humán és magánbiztonsági tényezői*” volt talán a legszerteágazóbb, ahol a történeti múlt, a képzés és továbbképzés kérdései épp úgy megjelennek, mint a pszichés biztonság vagy éppen a biometria rendészetben is hasznosítható eredményei.

A 2013-as konferencia és kötetet „*A változó rendészet aktuális kihívásai*” címet kapta. Mondhatnánk – persze alaptalanul – hogy ez egy meglehetősen általános, talán kicsit semmitmondó cím, illetve témamegjelölés. Ugyanis, ha meggondoljuk mi minden történt 2013 első félévében, akkor be kell látnunk, hogy ez egy változó, forrongó időszak volt. Gondoljunk csak a Maliban egyre inkább eszkalálódó válságra, a közel-keleti helyzetre, a bostoni maratoni futóversenyen történt merényletre (2013. április 15.), a ciprusi pénzügyi válságra, de – hogy pozitív eseményt is említsünk – ez év július 1-től lett az Európai Unió tagja Horvátország. Ennek fényben nem meglepő, hogy összesen 54 tanulmány és további 6 szerkesztett hozzászólás, illetve kisebb esszé került a konferencia anyagát közlő kötetbe. Ha csak a kötet fejezetcímeit megnézzük (*Rendészet változó környezetben, Változó rendészeti kihívások, A migráció aktuális kérdései, A bűnüldözés aktuális kihívásai*) akkor mindenhol a „változó” és az „aktuális” szavak köszönnek vissza. Ez is mutatja a szakma mozgásának dinamizmusát. A tanulmányok nagyon széles skálán mozogtak, és nemcsak a hagyományosnak mondható jogi (Hajas Barnabás), kriminalisztikai (Finszter Géza, Kacziba Antal), történelmi (Dobák Imre), pszichológiai (Szatmári Andrea), kommunikációtudományi (Kriskó Edina), oktatási (Kovács Gábor, Szabó Andrea)

megközelítésekkel találkozhat az Olvasó. Előremutatóak a technikai-informatikai jellegű írások, de meg kell említeni, hogy már a gender (társadalmi nemek) személet is megjelent az egyik tanulmányban (Földesi Krisztina).

Ha a 2013-as évet mozgalmassá minősítettük, akkor ez különösen elmondható a 2014-es esztendőről is. A válságok száma és mélysége ebben az évben sem csökkent, sőt még a megoldás körvonalai sem látszottak. Így a „*Biztonsági kockázatok – rendészeti válaszok*” téma-, illetve címválasztás nagyon is indokolt és aktuális volt. A Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV. kötete így összesen 39 elhangzott előadás szerkesztett változatát, és további 3 szerkesztett hozzászólását, illetve esszéjét tárja az érdeklődő olvasók elé. Ha csak az egyes fejezetek címeit nézzük (*Veszélyek és kockázatok – biztonságelméleti példázatok; Rendészeti kérdések – rendészettudományi válaszok; Bűnüldözési taktikák és technikák; Migráció és biztonság; Biztonsági kérdések – humánszervezési válaszok*), akkor akár még azt is mondhatná a figyelmetlen recenzens, hogy a megszokott témák ismétlődnek. Ez bizonyos értelemben igaz is. De lássuk be, hogy egy tematikusan erősen kötött tudományos eseményről beszélünk, a témákat pedig – általában – „az élet”, vagyis a saját tapasztalatuk adja a szervezőknek. Ha pedig részleteiben megnézzük a kötetet, köteteket, akkor jól látszik, hogy mindig újabb és újabb előadókkal és szerzőkkel találkozunk. Ennek következtében pedig mindig újabb, korábban nem feltétlenül érintett és feldolgozott témák kerülnek a konferenciák napirendjére. Ebben a kötetben ilyenek mondható a víz, és ezzel együtt az éghajlatváltozás szerepének elemzése, vagy a tenyérvéna alapú azonosítás problematikája, de érdekes cikket olvashatunk a magánnyomozói tevékenységről is az új büntető törvénykönyv tükrében (Mészáros Bence). A kötet végén pedig a szerkesztett hozzászólásokat olvashatjuk el.

Mint ahogyan a korábbi esztendőkben, így 2015-ben is a fentiekben már említett nemzetközi események adtak egy komor háttérrel a konferenciának. A „*Modernkori veszélyek rendészeti aspektusai*” címet kapott konferencia ismét megmozgatta az oktatókat, kutatókat, nemkülönben a gyakorlati szakembereket. Így 36 előadás szerkesztett változata, valamint további hat szerkesztett vélemény és más tanulmány került be a kötetbe. Önmagában a címben jelzett főtémával a tanulmányok egyharmada foglalkozik. „*A bűnügyi rendészet aktualitásai*” című fejezet elsősorban kriminológiai tematikájú munkákat tartalmaz. Természetesen a migrációval kapcsolatos előadások és cikkek a 2015-ös konferencián is elhangoztak, illetve a kötetbe is bekerültek, „*A migráció veszélye és rendészete*” című fejezetbe. Az összesen 13 tanulmány két nagyobb csoportra bontható. Egy részük kifejezetten jogi oldalról elemzi a felmerülő problémákat, és talán emiatt is alapvetően jogi megoldásokban gondolkodik. A tanulmányok másik része azonban valamilyen más aspektusból – kulturális, egészségügyi, a migránsok média megjelenése, felderítés – vet fel kérdéseket, és ad azokra megoldási javaslatokat.

A 2016-os, immár XVII. konferencia címe „*A határrendésztől a rendészettudományig*” volt. Ez alapján az óvatlan olvasó valamiféle fejlődéstörténetet vizionál, illetve azt, hogy egy sajátos fejlődéstörténet véget ért. Azonban sokkal inkább egy áttekintő, elméleti-módszertani kérdéseket éppolyan alaposan tárgyaló kötetéről beszélhetünk, amelyben azonban számos gyakorlati kérdést feszegető tanulmány is helyet kapott. A konferenciakötet első fejezete ugyanis a „*Rendészet és a rendészettudomány*” címet kapta. Az itt olvasható munkák szerzői – Udvardy György pécsi püspök úr kivételével – „főállásban” a rendvédelmi szervekkel foglalkoztak egész életükben, sokan hivatásos állományú rendőrként vagy határőrként. A kötet ezen része inkább egyfajta elméleti és módszertani alapozásnak tekinthető. Ugyanakkor az itt olvasható tanulmányok nemcsak a

konferencia, hanem a rendészettudomány számára is kiindulási pontot, vagy inkább pontokat jelentenek. Érdemes kiemelni azt is, hogy az ökológiai szempontok és szemlélet is érvényesül immár a rendészettudományban (Irk Ferenc). A második fejezet a „*Migráció és rendészettudomány*” lényegében a hagyományosnak mondható tematikát viszi. Minden évben szép számú előadás, illetve tanulmány foglalkozik migrációs és idegenrendészeti kérdésekkel. Ezt azonban az elmúlt évben (vagy inkább években) nem pusztán a hagyomány indokolta, hanem a szíriai polgárháború miatt kialakult balkáni helyzet, illetve ebből eredően a magyar határra nehezedő migrációs nyomás. Érdemes megjegyezni, hogy több tanulmány is szociológiai megközelítésben vizsgálta, hogy mit is tudunk és gondolunk az Európába érkező menekültekről, illetve a már itt élő muszlimokról (Pesti Tünde, Bere Adrienn). „*A rendészeti kihívásai és lehetőségei*” című fejezet nagyon vegyes témákat dolgoz fel a kötetben, itt fordul elő a legtöbb, és egymáshoz csak lazán kapcsolódó téma. Ugyanakkor tény, hogy a szervezett bűnözés, a környezetvédelemmel kapcsolatos bűncselekmények, vagy éppen a terrorizmus elleni fellépés külön-külön is megérne legalább egy szekciót a következő konferenciák valamelyikén, vagy akár egy egész konferenciát is. Szintén ebben a fejezetben olvashatunk a szervezeti kultúrához és képzéshez kapcsolódó, valóban inkább már a jövőbe mutató cikkeket is.

Bár a tanulmány a fentiekben kronológikusan tekintette át a pécsi konferenciákat, illetve kötetek sorát, de a szakcsoport egy másik 2012-es kiadványról is feltétlen szót kell ejtenünk. „*A rendészettudomány határkövei – Tanulmányok a Pécsi Határőr Tudományos Közlemények első évtizedéből*” című válogatástanulmány célja nem csupán egyfajta megünneplése volt az egy évtizedes konferencia- és kötet sorozatnak. A rendészettudomány helyére, szerepére, más tudományágakkal való kapcsolatára keresték a választ ebben a kötetben is. A különösen igényes kiadásban megjelent könyv valóban méltó módon emlékezik és emlékeztetett mindenkit az elmúlt sikeres évtizedre.

Összességben hogyan értékelhetjük a pécsi konferenciákat, az eddig megjelent tizenhét Pécsi Határőr Tudományos Közleményt? Nyilvánvaló, hogy itt már többről van szó, mint egy rendezvényről és egy periodikáról. A pécsi Szent László napi tudományos konferencia nemcsak esemény, ahol a szakma/szakmák képviselői összegyűl(het)nek, és egymásnak elmondhatják gondolataikat, legújabb tudományos eredményeiket, amelyek aztán írásban is megjelennek. Közhelyként hangzik, de valóban rang előadni a pécsi konferencián, intellektuálisan pedig több mint izgalmas meghallgatni az egyes prezentációkat, akár a plenáris, akár a szekcióüléseken is hangozzanak el.⁸

A Pécsi Határőr Tudományos Közlemények nem csupán rögzíti az előadásokat, hanem mindenki számára elérhetővé teszi azokat, a kor kihívásainak megfelelően immár az interneten, a szakcsoport weboldalán is. Az így elérhető 489 darab szerkesztett tanulmány és a több tucat közölt hozzászólás elgondolkodtatja és – reményeim szerint – továbbgondolkodásra is „*kényszeríti*” a Tisztelt Olvasókat.

Azt gondolom, hogy a figyelmes olvasónak azonnal feltűnik a rendkívül széles témán (Határőrség, határrendészet, rendészet, rendőrség) belüli sokszínűség és sokrétűség, vagy ha úgy tetszik a tudományág határainak a feszegetése. A szimpózium-sorozat kezdetén még minden konferencia és kötet fókuszában a Határőrség volt, de ez évről évre bővült, a

⁸ Érdemes megjegyezni, hogy a konferencia ismertségével és népszerűségének növekedésével együtt járt az előadók számának dinamikus emelkedésével is. Így már jó egy évtizede az előadókat több, egymással párhuzamosan futó szekcióba kénytelenek a szervezők beosztani.

konferencia és a kötet tárgya és tartalma folyamatosan tágult, szélesedett. Egyre inkább a rendészet került a mindenkori vizsgálódás fókuszába. A konferencia és a kötet egyre bátrabban mert nagy, majd egyre nagyobb, tágabb témakört kijelölni, amelyekben aztán egyszerre volt jelen az elméleti alapok vizsgálata, és azok gyakorlati alkalmazása, sok esetben jó vagy rossz tapasztalatai. A hallgatóság, de nemkülönben az előadótársak is mindig nagy izgalommal tekintettek a speciális témákat, megközelítéseket tárgyaló előadások elé. Érdekes előadások voltak azok, amelyek a környezetvédelmi szempontokat hozták be a tudományos diskurzusba, de a mai világban elengedhetetlen technikai háttér és technikai lehetőségek bemutatása is (Zsigovits László). Számomra különösen megnyerő volt az a kezdetektől fogva tetten érhető elv, hogy a jelen bemutatása mellett, a tapasztalatok hasznosítása céljából, kapjon helyet a múlt is. Ezt már csak a tapasztalatok levonása is indokolta, de hogy a jövőről se feledkezzünk meg. Nyilván, a jövőt nem tudhatta és tudhatja előre senki, hacsak nincs egy varázsgömb a zsebében... Érdemes megjegyezni, hogy ahogyan nőtt a konferencia népszerűsége, az előadók és az előadások száma, úgy kellett és lehetett az előadásokat és a tanulmányokat is csoportosítani. Az pedig, hogy a határvédelmet, határőrzést, illetve a migrációt és az idegenrendészeti kérdéseket tárgyaló szekciók elhagyhatatlan részei a konferenciának, azt gondolom, hogy ez nem is kell különösebben indokolni. Ugyanakkor itt is hangsúlyozni kell: nem száraz tények közléséről vagy „jogászkodásról” van szó. Az interdiszciplináris megközelítés (szociológiai, politológiai, klímaváltozás, nemzetközi kapcsolatok) mellett „Az” életből vett példák és esetek még érthetőbbé teszik ezt a napjainkban különösen aktuális kérdéskört. Nagyon fontos értéke általában is a konferenciának, és így a Közleményeknek is, a már oly sokszor interdiszciplináris megközelítés: határőrök, rendőrök, vám-és pénzügyőrök mellett jogászok, szociológusok, filozófusok, történészek, kommunikációs szakemberek is megtalálhatóak az előadók között. A nagy megbecsülésnek és tiszteletnek örvendő magas rendfokozatú tisztek és neves professzorok mellett középkorú, pályájukat most kezdő, adott esetben doktorandusz és hallgatói státuszú előadóknak is módjuk volt megmutatni tudásukat, bemutatni kutatási eredményeiket. Komoly értéknek gondolom azt is, hogy kialakult egy előadói törzsgárda, akik ha minden évben nem is, de rendszeresen vállalnak egy-egy előadást, mondják el véleményüket, és osztják meg legújabb tudományos eredményeiket a népes hallgatósággal.

Amikor értékelünk egy ilyen hosszú és sikeres utat, fel kell tennünk a kérdést: hogyan tovább? Úgy gondolom, hogy azt a fajta nyitottságot, befogadó készséget, témaérzékenységet és szakmaiságot, amelyre a fentiekben utaltam, a konferencia szervezői a továbbiakra is megtartják, erre személyük önmagában is garancia. A legjobb, legkiválóbb szakemberek és előadók részvétele a konferenciák munkájában továbbra is elengedhetetlen, és a siker egyik előfeltétele.

Ugyanakkor vannak olyan egyéni stílusú előadók, olyan nagyszerű előadások, vagy akár egy teljes szekció(k) tevékenysége, amelyek hangulatát, a miliőt, a szakmai diskurzust, az ott kialakult vita lendületét az írásbeli anyagok egyszerűen nem tudja sem visszaadni, sem pedig megőrizni. Ezért célszerű és indokolt lenne a konferencia anyagát videón rögzíteni, és a konferencia honlapján közzétenni. Gondoljunk csak (újból) Katona Géza ny. r. dandártábornok 2012-es kitűnő és felejthetetlen előadására.